

*Geruzie om de Boelenslaan
nu een eeuw geleden*

Bewoners Surhuisterveensterheide lieten het er niet bij zitten

Dit is de Speklaan rond 1960. Links op de foto is de openbare school nog te zien, die inmiddels is afgebroken. (Foto-collectie A. van Lune)

door D.R. Wildeboer te Buitenpost

In het laatst van de negentiende eeuw lagen de Boelenslaansters meerdere malen overhoop met het gemeentebestuur van Achtkarspelen. De Boelenslaan was toen nog een zandweg en in eigendom bij particulieren. De geschillen gingen in hoofdzaak over het gebruik van de weg en over de kosten om een verharding te laten aanbrengen. Op een gegeven moment namen de inwoners liet recht in eigen handen en de emoties liepen hoog op.

Eerst in het jaar 1920 werd Boelenslaan officieel een dorp van de gemeente Achtkarspelen en kreeg het zijn huidige naam. Het dorp werd dus genoemd naar de belangrijkste doorgaande weg. Tot 1920 hoorden de inwoners nog bij het dorp Surhuisterveen, maar in de wandeling noemde men de plaats Surhuisterveensterheide. Ook de Leeuwarder Courant gebruikte deze naam. Wanneer men nummers van deze krant van ongeveer honderd jaar terug doorsnuffelt, valt het op dat de correspondent van Surhuisterveensterheide vaak iets van zich laat horen over de gebeurtenissen in zijn woonplaats. Tenslotte leverde elk bericht in de rubriek 'parti-

culiere correspondentie' een bepaald bedrag op. Na de melding over een kras echtpaar van samen 190 jaar oud, dat op het land nog bezig was met roggezichten, verschijnt in het nummer van 13 oktober 1896 een belangrijker nieuwsbericht. We kunnen dan het volgende lezen:

"Grote troebelen over de Boelenslaan te Surhuisterveensterheide. De burgemeester onzer gemeente, vergezeld van de brigadier der marechaussee alhier, heeft zich voor enige dagen naar Surhuisterveen begeven met het doel om ene schutting te doen opruimen, waardoor de Boelenslaan voor het publiek verkeer ontoegankelijk was gemaakt

door particulieren, die zeggen daarop recht te hebben. De schutting werd verwijderd, maar terstond is de laan op beide einden opnieuw afgesloten, de tussenruimte omgespit en met rogge toegezaaid. Intussen levert de toestand moeilijkheden op, daar de school door de leerlingen niet kan worden bezocht. Een proces zal hoogstwaarschijnlijk volgen".

De Bergumer Courant had op de gebeurtenissen een verslaggever afgestuurd en deze gaf een ooggetuigenverslag van wat er precies gebeurde en over de sfeer ter plaatse. Deze krant schrijft het volgende: "Surhuisterveensterheide. Te ongeveer één uur werd j.l. Woensdagmiddag de klok geluid. Dat was het sein, dat met het plaats van de versperringen een aanvang was genomen. Reeds bevonden zich eenigen op den laan en van alle kanten kwam men toelopen, de meesten om toeschouwers te zijn; de anderen om de behulpzame hand te bieden. Midden onder de werkzaamheden verscheen er muziek op het terrein (natuurlijk de traditionele harmonica) en wenschte men te dansen, waarvan gelukkig niet veel kwam.

Toen de hekken geplaatst waren, werd een deel der laan omgespit, met rogge

bezaaid en geëgd, waarna het publiek afzakte". De journalist vond het kennelijk niet gepast dat er bij deze gelegenheid werd gedanst, want hij schrijft dat er gelukkig niet veel van kwam. Verder valt tussen de regels door te lezen dat de verslaggever moeite had met het feit dat de kinderen niet naar school konden. De krant schreef hierover: "Alle toegangen voor de school zijn afgesloten, zoodat geen kind ter school kan komen. De schoolkinderen worden dus de dupe van een kwestie, waarin het gaat om het recht van de sterkste. Het onderwijzend personeel heeft vacantie en de jeugd loopt om. Hoelang zal deze toestand duren? Ja, hoe lang?". Het was algemeen bekend dat het hoofd van de openbare lagere school Rijpma de grootste stuwende kracht was om te bereiken dat de weg werd verhard. De man was blijkbaar niet bang om hierdoor met zijn broodheren van de gemeente in conflict te raken.

Ruim twee weken na deze 'grote troebelen', hield de gemeenteraad zich bezig met de kwestie. Behandeld werd een adres van de 'Commissie verbetering Boelenslaan te Surhuisterveen'. Adressanten verzochten thans te willen overgaan tot het aanleggen van een mac-adamweg en wel voor 1 januari 1898. Dit was al het tweede verzoek van de commissie. Met algemene stemmen werd besloten geen beslissing op het adres te nemen, aangezien de rechtsgeldigheid van de leggers van Ae weg door adressanten werd betwist. al eerder besloot de raad: "geene beslissing op het adres te nemen voordat die rechtsgeldigheid niet is uitgemaakt". Het lag voor de hand dat het klimaat niet gunstig was voor de Boelenslaansters om iets te bereiken na al wat er was voorgevallen.

In de eerste drie vergaderingen van 1897 kwam de zaak Boelenslaan telkens aan de orde. Een nieuw verzoek van de commissie werd behandeld om de weg te laten verhard. Nu boden twee adressanten aan om afstand te doen van het recht van eigendom en verklaarden bereid te zijn een bijdrage in de kosten te geven van f 684,75. Op dit aanbod werd niet ingegaan. Het bleek telkens dat alleen het raadslid Hiemstra opkwam voor de belangen van de bewoners. Hiemstra woonde in Harkema en was daar 'brievengaarder'. In deze vergadering zei hij: "dat jengens hen barmhartigheid moet zijn; zij hebben ook een redelijk recht om een harde weg aan te vragen". In de volgende raadsvergadering kwam Hiemstra met het voorstel om de helft van de kosten door de gemeente te laten betalen, maar ook hierop werd geen

beslissing genomen. Dan volgde de zitting van de raad op 22 maart 1897 en hierin kwam naast de verharding van de Boelenslaan ook de verharding van de weg Twijzel-Twijzelerheide aan de orde. De voorzitter wilde beide verzoeken aanhouden, omdat het nog niet bekend was hoeveel het rijk in de kosten zou bijdragen. Maar nu trok Hiemstra fel van leer. Hij zei: "dat dit moet dienen om zijn voorstel te verdringen en dat het wordt gedaan om de zaak in de war te brengen. Het is altijd maar uitstellen en uitstellen.

De adressanten worden als het ware van den bok op den ezels gestuurd". De voorzitter riep Hiemstra nu tot de orde en verzocht hem 'in zijne uitdrukkingen te matigen". Hiemstra was niet uit het veld geslagen en reageerde: "dan zal ik het veranderen en zeggen zij worden met een kluitje in het riet gestuurd". Na lang om de hete brij heen te zijn gelopen, hakte de raad in dezelfde vergadering nog de knoop door en besloot de dwarsliggers uit Boelenslaan aan te pakken. Met alleen de stem van Hiemstra tegen werd besloten om bij de rechtbank een vordering in te stellen tot schadevergoeding, wegens het plegen van een onrechtmatige daad door het versperren en belemmeren van de Boelenslaan. De volgende per-

sonen werden aansprakelijk gesteld voor de kosten van het opruimen van de versperringen: Brand Klazes Veenstra, bakker, Tjerk Mients Stienstra, schoenmaker, Andries Johannes van der Wijk, landbouwer, Jan Meinderts Pama, arbeider en Jacobus Hendriks Dalstra, timmerman.

den. Nog onlangs is deze weg een paar malen enige dagen afgesloten geweest, daardoor eigenaren wilden tonen dat zij niet het ongestoord gebruik van dien weg aanhoudend toelieten". Sipma komt voor de kantonrechter te Bergum met hetzelfde verhaal en wordt vrijgesproken.

Drie maanden na deze emotionele raadsvergadering waren twee ijverige politie-agenten op surveillance langs de Boelenslaan. Hierna volgt een gedeelte van de tekst van het opgemaakte procesverbaal: "Zij hadden aangetroffen een paard gespannen voor een wagen, welke los en onbeheerd op de weg stond, terwijl de geleider Hendricus Sipma, grutter, wonende te Surhuisterveen in een woning was en niet de nodige voorzorgmaatregelen had genomen tegen het aanrichten van schade". Met andere woorden: het paard was niet vastgebonden en kon schade aanrichten.

In het proces-verbaal werd ook het verweer van Sipma opgenomen en hieruit bleek, dat hij uitstekend met de situatie op de hoogte was. Hij verklaarde: "Ik had het volle gezicht op het paard en dit stond onder mijn onmiddellijke bewaking en ik was op dien zandweg voldoende gewaarborgd, dat geen schade kon worden aangebracht. Bovendien was ik niet op een openbare weg maar op een zandweg, wat niet een tot gemeenen dienst van allen bestemde weg is, maar geheel particulier eigendom, waarop 't rijden wel meesttijds wordt toegelaten, doch alleen slechts enkelen gerechtigd zijn te rij-

Ook de eerdere Boelenslaansters, die door het gemeentebestuur aansprakelijk waren gesteld voor de kosten van het opruimen van de schuttingen, werden niet vervolgd. Een jaar later, in 1898, troffen de eigenaren van de Boelenslaan en vertegenwoordigers van het gemeentebestuur elkaar weer voor de kantonrechter in Bergum. Tegen hen was een proces-verbaal opgemaakt, omdat ze niet hadden voldaan aan een last van de gemeente om binnen een bepaalde termijn een aantal gaten in de weg op te vullen. In dit geval haalden de bewoners weer hun gelijk, maar ze hadden ook een uitstekende advocaat. Zo rond 1911 nam de gemeente de weg over van de eigenaren, onder voorwaarde dat er een verharding zou komen. Na een jarenlange strijd was het doel dus bereikt. Er zullen weinig wegen in de gemeente Achtkarspelen zijn, waar zoveel om te doen is geweest.

Buitenpost, februari 1997.

Dit was een publicatie van de 'Stichting Oud-Achtkarspelen', die zich ten doel stelt belangstelling te wekken voor de historie van de eigen gemeente.

Dit is een opname van de Boelenslaan rond 1910. Duidelijk is te zien dat de weg toen nog niet was verhard. (Foto-collectie A. van Lune)